

3. Квятковська Л.А. Реалізація принципів концесії сталого розвитку в діяльності підприємства. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2013. Вип. 1. С. 85-89. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vsed_2013_1_14.pdf (дата звернення: 05.02.2025).

4. Степаненко Т.О. Теоретичні та методичні засади сталого розвитку підприємства. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2020. Том 31(70). № 6. С. 136-141.

5. Стратегія сталого розвитку машинобудівних підприємств: автореферат дис. ... канд. екон. наук / Соріна О.О.; 08.00.04 – економіка та упр. підприємствами (за видами екон. діяльн.). Запоріжжя : КПУ, 2021. 20 с.

6. Стимулювання сталого розвитку регіону: автореферат дис. канд. екон. наук: 08.00.05/ В.Г. Поліщук; Луц. нац. техн. ун-т. Луцьк, 2010. 24 с.

7. Боголюбов В.М., Прилипко В.А. Стратегія сталого розвитку. Херсон : Одді-плус. 2009. 321 с.

8. Кузьміна О.С. Аналіз підходів до трактування поняття «сталій розвиток підприємства». *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2015. № 5. Т. 1. С. 13-21.

9. Звіт зі сталого розвитку 2023. URL: https://novaposhta.ua/csr/zvit_zi_stalogo_rozvitku_2023/ (дата звернення: 05.02.2025).

10. Екологічний, соціальний та управлінський звіт (ESG) Carlsberg Ukraine за 2023 рік. URL: https://carlsbergukraine.com/media/ewrni4a5/2023_report_ukr.pdf (дата звернення: 05.02.2025).

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Яценко О.М., кандидат педагогічних наук,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7580-7827>

Ковшик В.І., кандидат економічних наук,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1121-0674>

Гендерні питання в Україні з початком повномасштабного вторгнення росії набули нового ракурсу: актуалізувались запити щодо прав та обов'язків, а також можливостей чоловіків і жінок в трудових відносинах, що відображає зміни думок і пріоритетів в суспільстві. Декларовані до початку війни норми, правила та підходи почали

ставати не актуальними в силу об'єктивних причин, найбільш суттєвою з яких є втрата людського капіталу і зменшення кількості працездатного населення. Так, тільки наприкінці 2023 року в Європі перебувало понад 8 млн. біженців з України, більша частина з них – жінки [1]. Майже утричі збільшилися ЗСУ, переважна кількість з них – чоловіки [2]. Не вирішені проблеми внутрішньо переміщених осіб (станом на 2025 рік – більше, ніж 4,5 млн осіб [3], частина з яких або досі не працевлаштувались, або змушені працювати на посадах, що не відповідають здобутій кваліфікації.

Враховуючі ці та багато інших проблем, бізнес змушений реагувати на виклики сьогодення. Один з очевидних проявів такої реакції, нетиповий для довоєнних часів – фемінізація професій, які стереотипно вважались «чоловічими». Зокрема в медіа все частіше можна побачити інформацію про приклади підприємств [4], що активно працюють над залученням жінок до нових видів робіт. Так, компанія Meest Group розширила категорії персоналу, команди яких складаються переважно з жінок: працівниці складських приміщень, сортувальних центрів, керівниці операційних відділень. У мережі АТБ кількість жінок на посадах, які займали зазвичай чоловіки, інколи складає 50 %. Серед них – охоронниці, водійки навантажувачів. В тому ж джерелі наводиться приклад групи «Метінвест», яка вважає, що гендер не має особливого значення і пишається співробітницями, які опанували професії операторок підземного устаткування, посади помічниці начальника ТЕЦ з інжинірингу, машиністки крану металургійного виробництва, механіка дільниці рудозбагачувальної фабрики. Компанія Ferrexpo також впроваджує концепцію гендерної рівності: частка жінок на керівних посадах у 2022 році складала 21 % і вони прагнуть збільшити цей показник до 25 % до 2030 року [4].

Пілотний проєкт, який з 2024 року реалізує ГО «Фундація інституційного розвитку» за підтримки Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України та Представництва ООН Жінки в Україні націлений на перепідготовку жінок-водійок у сфері міського транспорту [5]. Власні програми, що дають можливість отримати професію водійки вантажних автомобілів започаткували «Метінвест» і «Сільпо». У 2024 році професію машиністки електропоїзда метрополітену вперше отримала харків'янка.

Збільшення кількості жінок у так званих «чоловічих» професіях – це тільки перші зміни, що відбуваються на ринку праці. Цей та інші фактори, в свою чергу, можуть вплинути на процеси в економіці. Можна передбачити вирішення одних та загострення інших соціальних

явищ, пов'язаних з гендерними диспропорціями. Наприклад, варто очікувати змін у такому явищі як так званий «скляний підвал» – переважанні чисельності чоловіків небезпечних професіях, що несуть суттєві ризики для життя та здоров'я. Сукупність зазначених факторів також може призвести і до поглиблення або виникнення нових проявів гендерної дискримінації і навіть нових гендерних стереотипів.

Варто зазначити, що за даними Global Gender Gap Report Україна у 2023 році, порівняно з 2022 роком підвищилась на 15 позицій в рейтингу, в основі формування якого методологія, що серед іншого враховує і економічну участь і можливості [6].

Також цікавими є зміни у підприємницькій діяльності. Так, за 10 місяців 2024 року близько 155 тисяч жінок України зареєструвалися фізичними особами-підприємцями, що складає 61 % всіх нових ФОП. Для порівняння, у 2021 році цей показник не перевищував 21 %. Також зазначається, що зросла кількість жінок-директорів у нових компаніях – 34 % [7].

Бізнес одним з перших реагує на будь які явища в суспільстві. Наслідки впливу на гендерні аспекти під час повномасштабного вторгнення, вже почали відчуватися і будуть набирати обертів з кожним роком. Нові умови функціонування бізнесу вимагають розробки не тільки підходів до кадрової політики, але і способів організації бізнес-процесів, мотивації персоналу, взаємодії з суспільством, маркетингових комунікацій, тощо. Але у будь якому разі, розуміння цих процесів, готовність протистояти негативним наслідкам, підтримувати позитивні практики, є запорукою збереження економіки країни, що визначає безперечну необхідність подальших наукових досліджень в цій сфері з точки зору менеджменту та економічної науки в цілому.

Література:

1. Пищуліна О., Марцінковська Т., Добровольський Д. та ін. Дослідження гендерної специфіки вимушеної міграції з України до ЄС в умовах військового конфлікту. Київ : Український центр економічних та політичних досліджень ім. Олександра Разумкова, 2024. 204 с.

2. Чисельність ЗСУ у 2025 році: скільки військових в Україні. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20240223-yaka-chyselnist-zsu-u-2024-roczy-skilky-vijskovykh-perebuvaye-na-fronti/> (дата звернення: 05.02.2025).

3. Внутрішньо переміщені особи. Інформаційно-обчислювальний центр Міністерства соціальної політики України. URL: <https://www.ioc.gov.ua/analytics/dashboard-vpo> (дата звернення: 05.02.2025).

4. (Не)жіночі професії. Як війна змінила ринок праці, а українки все частіше опановують «чоловічі» посади. *РБК-Україна*. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/ne-zhinochi-profesiyi-k-viy-na-zminila-rinok-1716467637.html> (дата звернення: 03.02.2025).

5. Мінінфраструктури спільно з ООН Жінки запускають пілотний проєкт навчання жінок-водійок. *Міністерство інфраструктури України*. URL: <http://mtu.gov.ua/news/35807.html> (дата звернення: 05.02.2025).

6. Гук О.В., Мохонько Г.А., Артеменко Л.П. Gender aspects in the context of business administration and business management. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. 2024. № 29. С. 118-122.

7. 61 % нових ФОПів відкрили жінки цього річ – Опендатабот. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/women-entrepreneurs-2024> (дата звернення: 06.02.2025).

АКТУАЛІЗАЦІЯ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЇ ЕКОЛОГІЧНОГО ТА ЕНЕРГЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Барабаш О.В., доктор технічних наук, професор,
Національний транспортний університет, м. Київ, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5206-2922>

Вознюк Я.Ю., здобувач вищої освіти,
Національний транспортний університет, м. Київ, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-3050-5333>

Вознюк А.Ю., здобувач вищої освіти,
Національний транспортний університет, м. Київ, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-8240-9565>

Військовий стан суттєво впливає на економічний розвиток країни, зокрема на діяльність підприємств. В умовах війни зростає значення екологічної та енергетичної безпеки, оскільки руйнування критичної інфраструктури, порушення логістичних ланцюгів і ризики забруднення довкілля вимагають адаптації стратегій розвитку підприємств. Актуалізація екологічної та енергетичної стратегії розвитку підприємств України дозволить не лише мінімізувати негативні наслідки війни, але й створить передумови для відновлення економіки та її подальшого сталого розвитку [1].

Війна суттєво вплинула на екологічний та енергетичний розвиток підприємств України. Ідентифікуючи суттєві аспекти впливу військових дій ми визначили, що найбільше постраждали підприємства